

UNIVERSITATEA BABEȘ – BOLYAI
FACULTATEA DE GEOGRAFIE
CATEDRA DE GEOGRAFIE REGIONALĂ

**ȚARA VRANCEI.
STUDIU DE GEOGRAFIE REGIONALĂ**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

**Coordonator științific:
Prof. Univ. Dr. Pompei COCEAN**

**Doctorand:
Alexandru MUREȘAN**

**Cluj-Napoca
2012**

Cuprins

Introducere

I. ASPECTE METODOLOGICE ȘI TEORETICE

- I.1. Scopul și obiectivele lucrării
- I.2. Principii și metode de cercetare
- I.3. Teorii cu aplicabilitate în Geografia Regională
- I.4. Utilizarea modelelor în Geografia Regională
- I.5. Cele 5 reguli ale analizei spațiale
- I.6. Elemente de interdisciplinaritate într-un studiu de Geografie Regională
- I.7. Regiunea geografică
- I.8. Definirea conceptului de „țară” ca regiune geografică tipică
 - I.8.1. Accepțiunile termenului de „țară”
 - I.8.2. Țara Vrancei și „țările” franceze
- I.9. Istoricul cercetărilor Țării Vrancei

II. ELEMENTE IDENTITARE ALE REGIUNII

- II.1. Denumirea Țării Vrancei
- II.2. Localizarea Țării Vrancei
- II.3. Delimitarea Țării Vrancei
- II.4. Spațiul mental vrâncean
 - II.4.1. Structura spațiului mental vrâncean
 - II.4.2. Componentele spațiului mental vrâncean
 - II.4.3. Spațiul mental vrâncean actual

III. COMPONENTA NATURALĂ A SISTEMULUI TERITORIAL VRÂNCEAN

- III.1. Rolul reliefului în individualizarea sistemului teritorial vrâncean
 - III.1.1. Subdiviziuni
 - III.1.2. Suportul geologic al reliefului vrâncean
 - III.1.3. Relieful structural
 - III.1.4. Relieful petrografic
 - III.1.5. Evoluția morfologică. Relieful fluviatil
 - III.1.6. Procese geomorfologice actuale
 - III.1.7. Elemente de morfometrie
 - III.1.8. Seismicitatea vrânceană
 - III.1.9. Funcțiile reliefului
 - III.1.10. Regionarea reliefului vrâncean pe criterii funcționale
- III.2. Potențialul climatic și riscurile asociate
 - III.2.1. Parametrii climatici
 - III.2.2. Riscurile climatice
- III.3. Hidrografia
 - III.3.1. Bazinul hidrografic al Putnei
 - III.3.2. Bazinul hidrografic al Șușiței
 - III.3.3. Lacuri și ape subterane în Țara Vrancei
 - III.3.4. Riscurile hidrologice
- III.4. Potențialul biogeografic
 - III.4.1. Asociațiile vegetale
 - III.4.1.1 Factorii care influențează dezvoltarea formațiunilor vegetale
 - III.4.1.2. Perioadele evolutiv – istorice de variație a fondului forestier vrâncean
 - III.4.1.3. Resursele forestiere vrâncene
 - III.4.1.4. Asociațiile vegetale ierboase
 - III.4.2. Elementele faunistice

- III.5. Potențialul pedogeografic
 - III.5.1. Clase și tipuri de soluri din Țara Vrancei
- III.6. Rețeaua de protecție a componentelor naturale ale sistemului teritorial vrâncean
 - III.6.1. Cadrul legislativ de constituire a rețelei de protecție a elementelor naturale
 - III.6.2. Asociațiile vegetale protejate
 - III.6.3. Protecția carnivorelor mari
- IV. COMPONENTA ANTROPICĂ A SISTEMULUI VRÂNCEAN
 - IV.1. Vechimea locuirii Țării Vrancei
 - IV.2. Evoluția numerică a populației
 - IV.3. Distribuția spațială a populației
 - IV.3.1. Densitatea populației
 - IV.4. Dinamica populației
 - IV.4.1. Mișcarea naturală a populației
 - IV.4.2. Mobilitatea teritorială a populației
 - IV.5. Structuri demografice
 - IV.5.1. Structura populației pe sexe
 - IV.5.2. Structura populației pe grupe de vârstă
 - IV.5.3. Structura populației pe tipuri de habitat
 - IV.5.4. Structura matrimonială a populației
 - IV.5.5. Structura etnică a populației
 - IV.5.6. Structura confesională a populației
 - IV.5.7. Structura ocupațională a populației
 - IV.6. Evoluția în timp a rețelei de așezări vrâncene
 - IV.7. Mărimea demografică și repartiția teritorială a așezărilor
 - IV.8. Tipologia așezărilor
- V. ELEMENTE DE INFRASTRUCTURĂ A SISTEMULUI VRÂNCEAN
 - V.1. Fondul locativ din Țara Vrancei
 - V.2. Rețelele de alimentare cu apă potabilă și canalizare
 - V.3. Rețeaua de alimentare cu energie electrică
 - V.4. Rețeaua de alimentare cu gaz și energie termică
 - V.5. Căile de comunicație
 - V.6. Infrastructura de telecomunicații
 - V.7. Infrastructura educațională și culturală
 - V.8. Infrastructura de ocrotire a sănătății
 - V.9. Indicele de dezvoltare a comunelor
- VI. ECONOMIA ȚĂRII VRANCEI
 - VI.1. Agricultură
 - VI.1.1 Fondul agricol vrâncean
 - VI.1.2. Creșterea animalelor
 - VI.1.3. Tipuri de culturi agricole
 - VI.2. Activitățile industriale
 - VI.3. Turismul
 - VI.4. Alte aspecte ale economiei vrâncene
- VII. SINTEZA SISTEMULUI TERITORIAL VRÂNCEAN
 - VII.1. Chorema
 - VII.2. Analiza SWOT
- Concluzii
- Anexe
- Bibliografie.

Cuvinte cheie: *Țara Vrancei, regiune, țară, limite, spațiu mental, obști, componente sistemice, funcții, relații.*

Introducere

Teza de doctorat intitulată „Țara Vrancei. Studiu de geografie regională” are ca scop studierea detaliată a regiunii Munților, Depresiunii și Subcarpaților Vrancei, pentru a putea identifica anumite elemente de specificitate, care fac din această *țară* o regiune unică a României. Țara Vrancei este o regiune de veche locuire, în care structura specifică a comunităților umane și-a pus amprenta asupra evoluției milenare a teritoriului. Obștile sătești, organizate pe principiul devălmășiei și al dreptului de *protimisis*, și-au păstrat aproape neatins teritoriul și drepturile juridice încă din perioada dacică. Se adaugă apoi factorul etno-cultural, *datinile vechi-străvechi ale păstorilor vrânceni*, spiritualitatea lor, într-un cuvânt spațiul mental vrâncean.

Studierea componentei naturale a sistemului vrâncean relevă o extensiune deosebită a arealelor montane, a căror principală resursă este pădurea, urmate de cele deluroase, fapt căruia i se subordonează regionarea celorlalte componente ale mediului natural. Calculul diferiților indicatori l-am făcut atât după formule cunoscute din bibliografie, cât și pe baza unor algoritmi proprii. Economia este dominată de activitățile din sectorul agricol, dublate de exploatarea forestieră. Infrastructura tehnică și socială a sistemului vrâncean prezintă caractere de ruralitate, având un grad moderat de modernism.

Realizarea acestei lucrări nu ar fi fost posibilă fără sprijinul constant al conducătorului de doctorat, Dl. Prof. Univ. Dr. P. Cocean, care mi-a oferit posibilitatea și libertatea de a aborda o gamă variată de fenomene din regiunea analizată, ghidându-mă de fiecare dată când se impunea acest lucru.

ASPECTE METODOLOGICE ȘI TEORETICE

Scopul și obiectivele lucrării

Primul pas în realizarea unui demers științific îl constituie fixarea clară a unui scop și detalierea acestuia pe obiective care trebuie atinse. Teza de doctorat intitulată „Țara Vrancei. Studiu de geografie regională” are ca scop declarat studierea detaliată a regiunii Munților, Depresiunii și Subcarpaților Vrancei, pentru a putea identifica anumite elemente de specificitate, care fac din această *țară* o regiune unică a României.

Localizarea Țării Vrancei la intersecția celor trei mari provincii române, relieful de adăpost, asemănător unei cetăți naturale, totuși zguduit periodic de mișcările seismice, vegetația forestieră, ca binecuvântare și blestem, tezaurul de limbă și tradiții al regiunii, componenta umană cu plusurile și minusurile ei, ne oferă o paletă largă a direcțiilor de cercetare și un motiv să considerăm studiul nostru necesar pentru cunoașterea cât mai detaliată a regiunii plaiurilor mioritice.

Principii și metode de cercetare

Geografia regională este o știință care beneficiază de un atotcuprinzător arsenal metodologic, stabilit de către P. Cocean (2002). Metodele de acțiune a cercetătorului asupra realității reunesc o serie de strategii și tehnici de cercetare, care se bazează pe un suport teoretic. Geografia regională folosește aceleași metode de cercetare ca și celelalte ramuri geografice, dar trebuie să apeleze și la interdisciplinaritate, fapt explicabil având în vedere complexitatea unei regiuni.

Pentru a studia un veritabil spațiu mental, cum este cel vrâncean, este imperios necesar să cunoaștem aspectele legate de etnografie și toponimie. Stilul de viață a unei populații, activitățile și cultura ei își pun amprenta asupra modelării habitatului și a spațiului economic, a numelor de munți, ape și localități. Prezența elementelor faunistice este semnalată prin toponime, modul de apariție a unor noi localități se reflectă în numele lor.

Elemente de interdisciplinaritate într-un studiu de Geografie Regională

Geografia regională studiază aspectele fizico-geografice, socio-demografice, culturale și economice ale unui anumit teritoriu din suprafața terestră și modul în care societatea umană îl pune în valoare prin adaptarea la condițiile sale specifice, exploatarea resurselor, amenajarea teritorială și optimizarea funcțională a elementelor sale componente. La baza oricărui studiu geografic se află postulatul că există multiple legături „există raporturi numeroase și complexe”¹ între toate componentele unei regiuni, fie că este vorba despre cele aparținând mediului geografic, fie datorate acțiunii omului, văzută nu doar punctual în timp, ci ca durată. Decelarea *elementelor de unicitate* în cadrul unei regiuni, observarea *regulilor* de repetare a anumitor fenomene și postularea *legităților* care le guvernează nu este posibilă decât apelând la interdisciplinaritate.

Regiunea geografică

Geografia Regională, ca și știință, are la bază trei concepte fundamentale: peisajul (care include potențialul ecologic, biologic și antropic), geosistemul (ca structură funcțională a elementelor peisagistice) și regiunea geografică. Aceasta este o entitate de maximă complexitate teritorială, care asociază din punct de vedere funcțional o întreagă varietate de peisaje și geosisteme.

Definirea conceptului de „țară”, ca regiune geografică tipică

Țara este un „spațiu mental etnografic de o mare originalitate și autenticitate”², caracteristic pentru definirea identității teritoriale a anumitor regiuni ale României, printre care se numără și Vrancea istorică. Conturarea *țărilor* ca spații mentale românești a început din Evul Mediu; în documentele din acea perioadă termenul de *terra* însemna *teritoriu politic aflat în stăpânirea unui senior feudal*. Acestea erau independente, și se aflau în relații de egalitate cu vecinii și între ele. Principalul factor care a generat apariția *țărilor* a fost cel

¹ Marconis R., 2000, *Introduction à la géographie*, p.83

² Cocean P., Cocean R., 2003, *Regiunea de Nod-Vest a României – entitate sistemică program*, Studia UBB, Geographia, nr.2, p. 21

socio-politic și administrativ, care a primat – fără să se disocieze – asupra celui fizico-geografic.

Țara Vrancei a evoluat într-un mediu strict rural, fiind un spațiu mental închis, individualizat de către relieful cu rol de barieră naturală, o slabă mișcare a populației vrâncene dincolo de limitele regiunii lor (în special ca și migrații definitive), dificultatea foarte mare de stabilire și acceptare a străinilor pe teritoriul vrâncean (cu anumite excepții) și organizarea socială dominată de obștile sătești, cu atribute administrative, judiciare, sociale și spirituale, prin care orice problemă a individului sau a comunității era rezolvată pe plan local.

Abordarea unei țări din punct de vedere geografic poate să difere de ideea pe care o are despre aceeași regiune persoana care trăiește acolo. Soluția ar fi analizarea regiunii atât ca spațiu polarizat, cât și ca spațiu perceput.

Accepțiunile termenului de „țară”

Din punct de vedere istoric țara reprezintă o primă formă de organizare a societății românești, datând cel puțin din perioada prestatală. Țările care au existat pe teritoriul actual al României au beneficiat de o anumită autonomie locală, având propriile structuri politice, militare, administrative și juridice, în perioada medievală. Unii autori consideră că *Obștea cea mare a Vrancei*, ca și formă cristalizată de organizare și administrare a societății vrâncene, până în perioada statului român modern, provine, prin succesiune directă, din organizarea populațiilor dacice locuitoare în această regiune. Trăsăturile care conferă unei regiuni geografice statutul de țară pot fi rezumate prin: *trecutul comun*, care a dus la crearea anumitor legități și ritualuri sociale, precum și la apariția sentimentului de apartenență a individului la comunitate, cristalizarea unor *arii culturale* definite prin civilizații populare aparte, care au dat naștere de-a lungul timpului unor veritabile *spații mentale* și *instituții* specializate, menite să garanteze *privilegiile* de care se bucurau locuitorii acestor regiuni.

Istoricul cercetărilor Țării Vrancei

O radiografie la zi unei regiuni geografice are mai mari șanse de reușită dacă se ține cont de modul în care aceasta a evoluat de-a lungul timpului. Sursele vechi, fie că este vorba despre documente cartografice, toponimie, etnografie sau literatură constituie un prețios material informativ pentru cel care vrea să descifreze devenirea respectivei regiuni.

Primul savant care a scris despre Vrancea este Dimitrie Cantemir, în a sa *Descriptio Moldaviae* (scrisă în 1714 la cererea Academiei Regale din Berlin și publicată în Olanda în 1737).

Începând cu secolul al XX-lea lucrările care se ocupă parțial sau exclusiv de teritoriul circumscris Țării Vrancei și de aspectele legate de demografia și economia acesteia sunt mult mai numeroase. Din seria de lucrări cu caracter general, dar în care sunt prezentate și elemente aparținătoare regiunii studiate, amintim doar: *Geografia României*, 4 volume (1983, 1984, 1987, 1992) realizată de către un colectiv condus de L. Badea și D. Oancea, *Geografia regională a României* (2008), scrisă de P. Cocean și S. Filip, *Geografia fizică a României*, 2 volume (2005, 2007) a lui M. Ielenicz, *Carpații și Subcarpații României* (2006), Gr. P. Pop, *Relieful României* (1974), avându-i ca autori pe Gr. Posea, N. Popescu și M. Ielenicz, *Geografia fizică a României* (1980), Al. Roșu, *Geotectonica României* (1984), M. Săndulescu, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești* (1998), în 3 volume,

aparținând lui H.H. Stahl, *România* (1974), V. Tufescu, *Geografia apelor României* (1972), I. Ujvari, *Geografia Carpaților și a Subcarpaților românești* (1982) de Valeria Velcea și Al. Savu ș.a.

ELEMENTE IDENTITARE ALE REGIUNII

Denumirea Țării Vrancei

Prima atestare documentară a numelui Vrancea, sub forma *Varancho*, este făcută în data de 2 iulie 1431, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, într-o scrisoare „în limba latină prin care voievodul Transilvaniei Ladislau Apor anunța pe judele Brașovului că Alexandru cel Bun a concentrat trupe spre Putna ... știrea a aflat-o de la câțiva locuitori din Transilvania ce *au ieșit pe drumul Vrancei (per viam Varancho)*.”³

Deoarece procesul de stabilire a numelui popular al unei regiuni presupune timp îndelungat, putem afirma că *Vrancea*, atât ca și toponim, dar și sub formă de *confederație de obști sătești carpatice*, cum o numea N. Iorga, exista deja de timp relativ îndelungat înainte de a apărea menționat documentar. Originea numelui *straniu* al *Vrancei* a fost discutată de numeroși cercetători și explicată în diverse maniere.

Localizarea Țării Vrancei

Ocupând o suprafață de aproximativ 1407 km², regiunea care face subiectul acestui studiu este situată între paralelele de 45°37' și 46°02' latitudine nordică, respectiv între meridianele de 26°22' și 27°00' longitudine estică.

Poziționarea în exteriorul curburii arcului carpatic, pe un interval ce se întinde de la linia celor mai mari înălțimi, care constituie cumpăna de ape dintre bazinele hidrografice ale Oltului și Siretului, până la cel de-al doilea șir de dealuri subcarpatice, conferă reliefului un ecart altitudinal de 1596 m, influențând astfel toate celelalte componente naturale ale sistemului teritorial.

Din perspectivă socio-istorică, Țara Vrancei constituie punctul de articulație a celor trei provincii istorice românești, respectiv Moldova (a cărei parte integrantă este), Transilvania și Țara Românească. Organizarea administrativă actuală include Țara Vrancei în județul Vrancea, care la rândul său face parte din Regiunea de Dezvoltare Sud-Est.

Delimitarea Țării Vrancei

Trasarea limitelor unei regiuni geografice de tip *țară*, cum este Țara Vrancei, trebuie să aibă în vedere o problemă deosebit de complexă, compusă atât din aspecte de ordin teoretic, cât și practic. Stabilirea limitelor instituționale ale Țării Vrancei a fost făcută de către actorii interesați de-a lungul timpului istoric de resursele sale economice și de poziția ei strategică. Factorul politic a intervenit în delimitarea regională a Țării Vrancei, în sensul în care anumite interese și pretenții teritoriale din exteriorul regiunii erau susținute de către factori decizionali politici în detrimentul obștilor vrâncene. Sugestive sunt pretențiile teritoriale secuiești, susținute de către Imperiul Habsburgic, dar și cele ale boierilor

³ Conea I., 1993, *Vrancea*, p.41

moldoveni. Cadrul natural al regiunii studiate a fost factor de cristalizare și în același timp de delimitare a Țării Vrancei. Depresiunile au constituit spațiul propice locuirii, iar munții și dealurile înconjurătoare au oferit resurse, adăpost și frontiere naturale față de regiunile învecinate. Limitele sociale ale Țării Vrancei pot fi stabilite pe criterii variate. Având în vedere structura etnică a populației, compusă 99.85% din români, delimitarea față de Țara Bârsei, vecină spre vest, devine evidentă. La fel stau lucrurile și în cazul în care delimitarea se face în funcție de structura confesională a populației, care este, aproape în totalitate (96.58%) ortodoxă. Abordarea limitelor din perspectivă culturală, prin evidențierea diviziunilor pe care le-au imaginat societățile tradiționale, arată că limite nete, opoziții clare, corespund unei nevoi umane elementare: aceea de a inventa locuri sau teritorii prin prisma cărora este mai ușor de a te identifica, de a-ți afirma apartenența la o anumită colectivitate și în același timp care te diferă de ceilalți. Limitele intra-regionale pe care le-am adoptat în reprezentările cartografice din această lucrare corespund cu limitele unităților administrativ-teritoriale existente în momentul de față în regiunea analizată.

Luând în considerare toate criteriile menționate mai sus, propunem ca limită a Țării Vrancei o linie care urmărește următoarele reperi: Vf. Zboina Neagră, cumpăna apelor cu Transilvania (incluzând Vf. Lepșei, Vf. Mușat, Vf. Lăcăuți, Vf. Plaiul Giurgiului), Vf. Furul Mare, Vf. Monteoru, interfluviul dintre Bazinul Zăbalei și Bazinele Râmnicului Sărat, Reghiului și Milcovului, respectiv aliniamentul D. Răchitașu (867m) – D. Răiuț – Mg. Odobești, albia Putnei la est de localitatea Vidra, interfluviul dintre Putna și Șușița până pe D. Răchitașu (892m), albia Șușiței la est de Soveja și interfluviul dintre bazinul Șușiței și cel al Cașinului.

Spațiul mental vrâncean

Adaptarea unui grup de oameni la condițiile naturale în care trăiește se face prin modul lor de viață. Mediul poate influența modul de viață al unei comunități, dar nu în mod exclusiv. Teritoriul ocupat a fost *asimilat* și *asumat* de către comunitatea vrânceană, care l-a locuit și integrat în propria sa scară de valori. Spațiul mental vrâncean tradițional prezintă caracterele definatorii ale tipului de spațiu etnografic închis, fiind riguros individualizat și delimitat. Poziția adăpostită între Carpați și Subcarpați a ulucului depresionar care constituie vatra de locuire a Țării Vrancei a fost unul dintre atuurile principale ale formării uniunii de obști sătești și ale izolării sale relative față de influențele exterioare. Obștea cea Mare a Vrancei devine astfel organismul administrativ și juridic care guvernează una dintre acele *Români sătești*, formațiune prestatală specifică de tip *țară*. Nu putem să omitem importanța privilegiilor de care se bucurau vrâncenii (pastorale, comerciale, fiscale, militare) în cristalizarea spațiului lor mental.

Structura spațiului mental vrâncean are la bază pământul (principalul bun posedat), mai bine zis muntele cu pădurile și pășunile sale, ca spațiu economic de cea mai mare importanță, casa (care, datorită formei specifice de organizare a comunităților vrâncene putea foarte bine să fie sinonimă cu satul) și neamul (familia, etnia). Proprietatea devălmașă vrânceană, modul de roire specific, utilizarea principalei resurse a țării (pădurea) s-au făcut într-un mod aparte, toate supuse cutumei, personificată de către obștile sătești, care reprezintă nivelul superior al structurii mentalului vrâncean și forma principală de organizare a societății

vrâncene. Miturile și legendele au un loc important în mentalul vrâncean, binecunoscute fiind legendele eroului eponim care fondează anumite sate și cel mioritic. Fenomenele neînțelese au fost proiectate în imaginar, sub forma miturilor, umanizând spațiul mental. Totul este subordonat Divinității, care se află în vârful ierarhiei spațiului mental, ca dovadă a păstrării vii a credinței strămoșești. În cadrul spațiului rural zona de habitat, reprezentată de către sate, are de obicei o extensiune teritorială restrânsă, dar o importanță considerabilă. Credința creștină a fost și rămâne centrul spiritualității vrâncene, fapt dovedit în zilele noastre de participarea masivă a credincioșilor la slujbele și sărbătorile ortodoxe.

Spațiul mental vrâncean s-a constituit prin conlucrarea elementelor sale definitorii. Acestea sunt: ocupațiile populației, structura sa socială și tipul specific de proprietate devălmașă, tradițiile și obiceiurile care s-au impus de-a lungul timpului, constituirea culturii populare și elementele de spiritualitate care au guvernat viața de zi cu zi a locuitorilor. Principalele ocupații prin care populația Țării Vrancei a exploatat potențialul natural al mediului său de viață au fost păstoritul și lucrul la pădure, iar ca ocupații secundare amintim: culesul din natură, apicultura, pescuitul și mineritul, reprezentat prin activitatea de extragere a sării.

Păstoritul, una din cele mai vechi ocupații agricole, specifice spațiului carpato-danubiano-pontic, a lăsat urme pregnante în structura și viața economică a așezărilor și în mentalitatea locuitorilor (Mureșan Al., Pop Ana-Maria, 2010). Originea majorității satelor vrâncene este strict legată de principalele ocupații ale populației, iar formarea satelor datorită ocupațiilor pastorale este o certitudine. Alte moduri de formare a noilor sate sunt: ocuparea unor locuri mai ferite, divergențe între săteni, ocuparea unor locuri strategice (Tulnici, Bodești). Ca o particularitate a locuirii și implicit a modului de utilizare a terenului agricol menționăm prezența locuințelor sezoniere denumite „târle”. Un alt tip de locuință sezonieră, determinat de specificul pastoral al regiunii, este stâna. În teritoriul analizat stânele ocupă pășunile montane, care au ierburi cu un conținut ridicat de nutrienți necesar turmelor de ovine. De forma transhumantă a păstoritului românesc s-au preocupat numeroși cercetători. Majoritatea populației vrâncene practica acest tip de păstorit. Aceasta nu exclude faptul că marii proprietari de oi, cum erau de pildă negrileştenii sau sovejenii, își vărau turmele pe pășunile munților Vrancei iar pentru iernat se deplasau în zonele extracarpatiche, cu climat mai blând. Axele de migrație ale turmelor de ovine din zona de curbură a Carpaților Orientali denotă identificarea unui spațiu pastoral puternic polarizat de centre pastorale, factorii fizico-geografici (poziție, prezența culmilor montane, cu a lor platforme largi, a extensiunii pășunilor și fânațelor dar și a pasurilor) oferind cadrul favorabil creșterii ovinelor în sistem extensiv. Se remarcă, pe de o parte, o creștere a intensității pendulării turmelor de ovine dinspre Țara Bârsei spre Țara Vrancei și, pe de altă parte, o puternică polarizare pastorală extraregională, fapt reflectat în economia locală a arealului studiat (Mureșan Al., Pop Ana-Maria, 2010). Păstoritul pendulant a reprezentat un mod de conservare a obiceiurilor și a credințelor populare, renumite fiind acele târguri de „țară”, respectiv nedeile mocănești, la care se adunau cu toții, cu mic, cu mare, pentru a petrece și a socializa, dar și pentru a-și comercializa produsele.

Meșteșugurile țărănești, care s-au păstrat și rafinat de-a lungul secolelor, au fost: prelucrarea lemnului și a pieilor, producerea ceramicii, materialelor textile și decorarea

diverselor obiecte. *Încondeierea ouălor* (numite în regiune *ouă muncite*) este un alt obicei tradițional vrâncean, practicat cu ocazia sărbătorilor pascale, și având o valoare artistică excepțională. Pentru prelucrarea produselor prime obținute din activitățile desfășurate în regiune, meșterii populari au creat o varietate de instalații tehnice, care valorificau îndeosebi energia nepoluantă și necostisitoare a cursurilor de apă. Dintre acestea menționăm morile, care valorificau producția agricolă (atât cerealele cultivate în regiune, cât și cele obținute prin vinderea produselor pastorale), pivele și dârstele, prin intermediul cărora se obțineau fibrele textile, precum și fierăstraiele și joagărele pentru prelucrarea lemnului. Modul de viață socială, datorat organizării colective a obștilor, impunea în trecut inclusiv participarea tuturor obștenilor la evenimentele artistice. Practicarea dansurilor populare de către toți membrii colectivității erau un bun prilej de socializare, fiind investită atât cu funcții culturale și sociale, cât și cu valențe simbolice. Amintim tradiția ancestrală a *jocurilor cu măști*, care simbolizează lupta dintre Anul Vechi și Anul Nou. *Nașterea* a reprezentat la nivelul comunității rurale vrâncene mai mult decât un simplu fapt biologic, adică apariția unui nou membru al obștii. *Botezul* era marcat de către familie și apropiații ei atât prin slujba religioasă și petrecerea de după aceasta, cât și print-o baie tradițională pe care o făcea nașa noului născut. *Căsătoria* era un moment deosebit de important în viața tinerilor, atât prin schimbarea statutului și a obligațiilor lor sociale, cât și prin, am putea spune, obligativitatea ei. Celibatul era stigmatizat, și pentru evitarea lui se recurgea adesea la descântece. Obiceiurile legate de trecerea în neființă a unui membru al obștii sunt considerate de către cercetători ca fiind printre cele mai vechi păstrate în regiune. Specificitatea lor constă în faptul că, *marea trecere* este văzută ca un fenomen firesc, fiind chiar motiv de bucurie pentru cel care a scăpat de greutățile vieții. Obiceiul împrumutului, tipic vrâncean se făcea doar în timpul nopții, fără martori, în podul casei celui care avea suma de împrumutat (banii se țineau *la grindă*), prezenți fiind doar acesta și persoana care îi solicita împrumutul. Suma era crestată pe răboj și se stabilea data returnării ei, de la care nu exista abatere. Suma era returnată în același mod, doar cu știrea celor doi bătrâni implicați în tranzacție. La fel de interesant era și obiceiul testamentului, care se desfășura în felul următor: simțind că i se apropie sfârșitul, capul de familie își chema urmașii și le lăsa cu limbă de moarte fiecăruia ceea ce credea de cuviință. Nu puteau exista crâcneli, chiar dacă, de obicei fetele primeau zestre mai puțină, iar casa rămânea feciorului mezin.

Mitologia vrânceană cuprinde o gamă diversă de fenomene naturale și trăiri sufletești proiectate în mentalul colectiv. Având la bază elementele mitologiei dacice, ea este strâns legată de mediul de viață al populației, reprezentat mai ales de munți și păduri. Nici spațiul nu este mai abstract și mai neutru decât timpul fiecărui element atribuindu-se caracteristici supranaturale. Cunoscuta legendă a babei Vrâncioaia ar putea fi, în opinia lui H.H. Stahl, nu doar o fabulație, ci să aibă un fundament real, bazat pe un fapt istoric. Această legendă ar fi o interpretare literară a gestului de recunoștință a lui Ștefan cel Mare pentru ajutorul acordat lui în cucerirea cetății Crăciuna de pe Valea Milcovului de către vrânceni. Privilegiile pe care le primesc vrâncenii cu această ocazie reprezintă în același timp răsplata acordată lor de marele voievod moldovean, dar și o motivație pentru devotamentul lor ulterior. „Cea mai importantă creație lirică a mitosului românesc, balada *Miorița*, a cărei sorginte nu poate fi desprinsă de plaiurile carpatice” (P. Cocean, 2004), reprezintă

răsfrângerea în mitologic a conexiunii directe dintre om și mediul în care trăia și-și desfășura activitatea.

Cultura și civilizația populară, reflectă reziliența sistemului social vrâncean, a supraviețuit și s-a adaptat încontinuu la schimbările survenite în existența sa multimilenară, fie că este vorba de transformări ale elementelor cadrului natural, fie despre modificări ale conjuncturilor economico-sociale și politice. Drept dovadă stă patrimoniul, mai ales cel artistic și arhitectural, care este parte integrantă a culturalului. **Arhitectura tradițională** este reflectată în casele vrâncene tradiționale care au fost mereu construite pe un singur nivel. În ceea ce privește numărul de încăperi, acesta poate varia între o singură încăpere (cameră) și patru încăperi (camera, casa mare, tinda și cămara / bucătăria). Nelipsit este, la toate tipurile de casă, *târnațul*, care în perioada caldă era folosit chiar și pentru dormit. Principalele materiale de construcție erau piatra (pentru fundații), lemnul, având cel mai important rol, pentru că din el era ridicată casa, de la temelie până la acoperiș și lutul, folosit pentru tencuielile exterioare și interioare. Dintre elementele decorative ale arhitecturii tradiționale vrâncene, cu evidente proprietăți estetice, amintim balustradele sculptate, acoperișurile rotunjite, porțile bine proporționate și împodobite, și mai ales stâlpii exteriori *crestați*, care susțin *târnațul* și acoperișul. Principalele tehnici de prelucrare a elementelor decorative din lemn erau *cioplitura* și *crestătura* (Cherciu I., 2004). Interiorul locuinței tradiționale este amenajat în conformitate cu două principii de bază: cel al funcționalității și cel estetic. Ceea ce rezultă astfel în amenajarea interiorului casei vrâncene uimește prin unitatea și randamentul utilizării spațiului. Un element de specificitate din gospodărie era *ograda*, care primea caracter de spațiu vital propriu, obligatoriu delimitat de cel al vecinilor prin garduri.

Portul popular înfățișează o ornamentație discretă, dar reușește cu succes să pună în evidență liniile croiului. Broderia aplicată pe diversele piese ale costumului, bărbătesc sau femeiesc, dovedește măiestria celor care le lucrau, dar putea fi și un indicator al statutului social. Costumul feminin este alcătuit din trei piese principale: cămașa, catrința și ștergarul. Un element de specificitate este cămașa cu mâneca răsucită. Găteala capului femeilor avea un dublu scop. Pe de o parte era o necesitate, deoarece se considera ca fiind o mare rușine pentru femei să le fie văzut capul descoperit de către străini, pe de altă parte felul gătelii indica statutul social și vârsta femeilor. Doar fetele purtau părul descoperit, împletit în codițe și / sau împodobit, ca semn al fecioriei. Ștergarul de cap este una dintre cele mai reprezentative și tradiționale piese ale costumului femeiesc vrâncean. Bărbații purtau cămăși elegante, lungi, cu mâneci largi și guler înalt, care se încheia cu nasturi negri. Ornamentele erau discrete, dispuse ca puncte de culoare pe guler, pe marginile mânecilor și la încheieturile părților componente (Bănățeanu T., Stoica Georgeta, 1988). Căciula din blană de miel a fost un accesoriu obligatoriu al portului bărbătesc tradițional, datorită cutumelor locale. *Ițarii fără față*, element de unicitate a costumului vrâncean, aveau un caracter practic. Ei aveau în general o lungime mai mare, fiind purtați încrețiți pe gambe. În sezonul rece se purtau haine mai groase, sumanul și sarica, sau cojoace și pieptare din piele, care erau îmbrăcate atât de femei, cât și de bărbați. Elementul care dă cea mai mare notă de specificitate portului vrâncean era *gluga ciobanului*. Chiar dacă destinația acestui obiect de îmbrăcăminte este evidentă din numele pe care-l poartă, gluga era îmbrăcată și de femei în condiții de vreme rea. Gluga ciobănească era confecționată dintr-o bucată dreptunghiulară de țesătură de lână, care

la un capăt era îndoită și cusută pentru a primi forma specifică de capișon. Utilitatea ei a impus-o ca un accesoriu necesar, fiind folosită atât pe post de haină de protecție contra frigului, ninsorii și ploii, dar împrumutând și funcția de traistă, pe vreme bună. Încălțăminte tradițională a ambelor sexe erau opincile din piele de porc netăbăcită, purtate peste obiele sau călțuni din lână, legate cu *ojițe* din cânepă sau păr de cal, așa cum se întâlnesc în majoritatea regiunilor montane din România.

Creația literară populară a fost apreciabilă și s-a realizat prin transmiterea pe cale orală a creațiilor epice, lirice sau dramatice, atât în interiorul regiunii, cât și extraregional. Circulația textelor a fost înlesnită de factori precum organizarea principalelor târguri, a nedeilor, și de practicarea transumanței. Au pătruns astfel creații externe pe teritoriul vrâncean, dar s-au realizat și „exporturi” de texte literare. Cel mai important dintre acestea, atât la nivel regional, cât și național, este *Miorița*. Țara Vrancei a fost vatra în care spiritul creator popular a făurit capodopera literaturii românești, balada *Miorița*.

Structurile socio-economice obștești stau la baza constituirii și rezilienței spațiului mental vrâncean, fiind fundamentate pe tipul de proprietate codevălmașă asupra pământului, care a creat legături deosebit de puternice între membrii societății vrâncene. Modul obștesc de organizare a colectivităților umane vrâncene are rădăcini arhaice, care coboară până în comuna primitivă. Dreptul principal garantat de apartenența la obște era cel de a folosi pământul (muntele de pășunile și pădurile sale), aflat în proprietate devălmașă. Dar apartenența la obște nu garanta doar drepturi, ci impunea și obligații, dintre care cea mai importantă era aceea de a-și cunoaște menirea lui în mijlocul obștei, și de a să înțelege bine *ce trebuie să facă pentru a fi om*.

Spațiul mental vrâncean actual a fost influențat de modernizarea care a pătruns, în mod firesc, și acolo unde populațiile năvălitoare nu au avut nicio șansă, încă de la începuturile secolului XX. De-a lungul timpului spațiul mental vrâncean a avut o evoluție pe care mulți cercetători o consideră regretabilă. Din cercetările efectuate pe teren am putut constata că alterarea mentalului tradițional s-a produs mult mai agresiv în comunele Vidra, Vizantea-Livezi și Soveja, în comparație cu restul comunelor vrâncene. La Vidra și Soveja au pătruns un număr mai mare de elemente de modernitate. Vizantea-Livezi depinde mult mai mult de polarizarea centrului supracomunal Vidra, decât alte comune. Pentru a determina valorile care guvernează în momentul actual mentalul vrâncean, am aplicat pe teren un chestionar. Respondenții au fost în procent de peste 90 % locuitori ai regiunii, dar am avut și respondenți din localitățile învecinate (Reghiu, Andreiașu, Câmpuri) sau dintre cei care veneau frecvent în Țara Vrancei din mediul urban (Focșani, Galați). Am avut un procent ușor superior al respondenților de sex masculin, iar plaja de valori a vârstelor respondenților a variat între 19 și 74 ani. Cu numărul cel mai mare de menționări, principala trăsătură a vrâncenilor este atașamentul lor față de munții strămoșești (considerați de către S. Mehedinți *munți binecuvântați, unde viața se scurgea lin ca și mersul stelelor pe cer*), care le-au dat un mare simț de libertate și pentru păstrarea cărora au dus lupte dârze îndelungate cu puteri externe chiar de rang imperial. Legătura dintre om și pământ se păstrează încă foarte puternică. Cuminența și respectul au proporții relativ egale în răspunsurile primite și se referă la *buna creștere* pe care o primesc locuitorii regiunii. Ospitalitatea e o altă calitate menționată adesea de respondenți, pe care am putut-o aprecia și personal în regiune.

Subliniem totuși că, pentru a putea aprecia la adevărată ei valoare această calitate a vrâncenilor, recomandabil este să se renunțe la șoselele principale, unde modernismul a pătruns mai intens. Hărnicia este menționată adesea în contextul desfășurării muncilor grele, în condiții dure, pe un relief accidentat și cu climat schimbător, care au testat și întărit caracterul vrednicilor vrânceni.

COMPONENTA NATURALĂ A SISTEMULUI TERITORIAL VRÂNCEAN

Rolul reliefului în individualizarea sistemului teritorial vrâncean

Morfologia regiunii analizate ne îndreptățește să afirmăm că Țara Vrancei este izolată aproape perfect de către unitățile înalte de relief care o înconjoară. Acest fapt a fost observat de către toți cercetătorii care au studiat Carpații și Subcarpații Curburii. Existența Depresiunii Vrancei a putut fi greu bănuită de către privitorul din culoarul Siretului, de aceea ea a oferit mult necesarul adăpost pentru formarea unei rețele de așezări și a unei populații care să-și dezvolte tradiții și obiceiuri specifice, pentru ca, în final, să rezulte un veritabil spațiu mental: Țara Vrancei.

Subdiviziuni

Principalele unități de relief ale Țării Vrancei sunt Munții Vrancei (împărțiți de către D. Bălțeanu și Ioana Ștefănescu (1987) în mai multe subdiviziuni, dintre care în regiunea analizată se regăsesc: Lăcăuți – Goru; Munții Lepșei; Zboina Neagră; Coza; Zboina Frumoasă; Furu), depresiunile submontane ale Vrancei și Sovejei (Depresiunea Soveja, pe Șușița; Depresiunea Leadova - Văsui, pe Putna; Depresiunea Năruja, la confluența Nărujei cu Zăbala; Depresiunea Nereju, pe Zăbala), Subcarpații Vrancei (care închid la est ulucul depresionar submontan și se constituie într-o serie de hogback-uri: Răchitașul Mare – 937m; Răiuțul – 966m; Răchitașul Mic – 870m) și Depresiunea intracolinară a Vidrei (care este delimitată spre câmpie de D. Momâia și Mg. Odobești – 996m).

Supportul geologic al reliefului vrâncean

Situată la exteriorul curbării Carpaților, Țara Vrancei are o structură geologică duală. Substratul arealului montan este dominat de depozitele flișoide cutate, pentru ca spre est, să urmeze o succesiune de depozite paleogen superioare și neogene grezoase (în depresiunile Vrancei și Sovejei și în Subcarpații interni) și cuaternare spre estul regiunii.

Formațiunile geologice, ce apar pe teritoriul analizat, se pot grupa în două zone distincte: zona Moldavidelor (subzona flișului extern) și zona Avandosei.

Relieful structural.

Direcția catenelor montane din Carpați, și implicit și a Munților Vrancei, mișcărilor lor epirogenetice, aliniamentele depresionare și păstrarea unor niveluri de platformă depind în mare măsură de condiția structurală sau tectono – structurală a unităților montane. Astfel, în evoluția orografică s-au păstrat anumite *direcții* de dezvoltare, relieful actual fiind o rezultată a acestora, și adesea împrumută aliniamentele existente, pe care le modelează în diverse cicluri de eroziune.

Relieful petrografic

Arealul montan al regiunii studiate este dominat de prezența gresiilor, care, compacte sau în alternanță cu alte roci cu proprietăți asemănătoare (marne cimentate, microconglomerate), formează culmi prelungi și rotunjite, separate de văi adânci, cu rupturi de pantă datorate litologiei. Procesele erozionale sunt foarte frecvente, mai ales pe versanți, unde dezagregarea și alterarea rocilor pot cauza procese de mișcare în masă. Acolo unde apar intercalații de roci cu proprietăți erozionale diferite se produc, prin eroziune diferențiată, forme spectaculoase de relief: chei, cascade, turnuri etc.

Evoluția morfologică. Relieful fluviatil

O trăsătură foarte importantă a reliefului Țării Vrancei este caracterul transversal al principalelor văi, total (Năruja) sau pe sectoare (Putna, Zăbala, Șușița). Acesta se datorează, în principal, instalării lor pe linii de falii sau pe discontinuități geologice și antecedente.

În cadrul arealului depresionar vom avea în vedere ***nivelurile de terasă***, ca martor al evoluției morfologice a reliefului sub acțiunea erozională a râurilor.

Procesele geomorfologice actuale

Potrivit principiului antagonismului, relieful este rezultanta acțiunii a două mari categorii de procese: endogene și exogene. Dacă factorii endogeni creează marile unități de relief, cei exogeni le modelează în timp, oferind reliefului specificitate. Principalii agenți modelatori ai reliefului vrâncean sunt: aerul, apa, plantele, animalele și omul. Sunt analizate procesele de albie, cele de versant precum și modelarea antropică.

Elemente de morfometrie

Amplitudinea altitudinală a Țării Vrancei este de 1575 m, obținută din diferența dintre punctul cel mai înalt (Vf. Goru, 1875 m) și punctul cel mai jos (albia Putnei la ieșire din comuna Vidra).

Adâncimea fragmentării reliefului înregistrează valori care variază între 50 – 100 m/km² în zona depresionară, dar care pot atinge 300 – 400 m/km² în arealul montan.

Densitatea fragmentării reliefului înregistrează valorile cele mai mari, care pot ajunge până la 4,5 km/km², în arealele de obârșie a principalelor râuri (Putna, Coza, Năruja, Zăbala, Șușița), datorită concentrării locale a rețelei hidrografice precum și zonele de confluențe multiple.

Pantele versanților aparțin unui interval foarte mare de valori, începând de la terenurile orizontale relativ plate, cu înclinări aproape nule, și crescând până la valori de peste 80° în abrupturile structurale sau petrografice (Cheile Tișiței, Piatra Porcului etc.)

Expoziția versanților este în strânsă legătură cu rețeaua hidrografică și are implicații multiple în modul de utilizare a terenurilor, datorită cantității diferite de energie solară pe care o primesc versanții.

Etajarea reliefului Țării Vrancei poate fi realizată pe patru trepte principale: treapta munților înalți, treapta munților joși, treapta dealurilor subcarpatice și treapta depresionară joasă.

Seismicitatea vrânceană

Prin energia cutremurelor, aria lor de macroseismicitate și caracterul persistent al epicentrelor, Vrancea este, de departe, cea mai importantă regiune din sistemul alpino-carpatic. Cutremurele sunt cauzate de mișcarea microplăcilor care colizează în această zonă.

Implicațiile pe care le au mișcările seismice vrâncene la nivel regional și extraregional sunt multiple. Analizat doar din perspectivă regională, impactul instabilității seismice se resimte în gradul de stabilitate a versanților, constituindu-se în factor declanșator al eroziunii și deplasărilor gravitaționale a terenurilor. Aceste mișcări pot afecta alte componente naturale, cum ar fi rețeaua hidrografică, dar și activitatea umană, prin modificări aduse suprafețelor agricole sau impact devastator asupra infrastructurii tehnice a regiunii, cu referire specială la căile de comunicații.

Potențialul climatic și riscurile asociate

Localizarea geografică a Țării Vrancei plasează regiunea în zona climatului temperat continental, cu influențe ale maselor de aer din nordul Europei. Rezultă astfel o succesiune a celor patru anotimpuri, cu o amplitudine termică sesizabilă între iarnă și vară. Poziționarea în exteriorul arcului carpatic și morfologia regiunii sunt factori generatori ai inversiunilor de temperatură, în bazinele depresionare, și ai producerii efectului de foehn, pe versanții cu expoziție sud-estică, fapt reflectat de prezența anumitor elemente vegetale. Ecartul altitudinal de aproape 1600m este cauza etajării pe verticală a parametrilor climatici, identificându-se astfel cele 3 etaje climatice: de munte, de deal și de câmpie. Circulația generală a atmosferei este și ea influențată de poziționarea catenelor montane, care au adesea rol de baraj în calea deplasării maselor de aer.

Specificitatea Țării Vrancei din punct de vedere eolian constă în faptul că această regiune este situată în cel mai important areal de pe teritoriul României de manifestare a foehnului, respectiv la exteriorul Carpaților și Subcarpaților Curburii (N. Ion-Bordei, 2008). O altă caracteristică este existența unui număr crescut de zile cu calm atmosferic, înregistrate în special în depresiunea submontană.

Hidrografia

Țara Vrancei este o regiune exoreică, drenată în totalitate de către râul Putna și afluenții săi. Direcția predominantă de scurgere a râurilor vrâncene este de la vest spre est, dar menționăm aici „inelul” pe care îl creează principalele râuri colectoare ale regiunii, Putna și afluentul său Zăbala, care izvorăsc din culmea Goru – Lăcăuți, nodul orografic principal al Țării Vrancei.

Văile principale (Putna, Zăbala, Tișița, Coza sau Năruja) au un pronunțat caracter de **văi cu sectoare contrastante**. Cea mai importantă arie de convergență din Țara Vrancei este bazinetul depresionar **Grumaz**, care reprezintă nivelul erozional de bază pentru râurile care se varsă aici în Putna: Zăbala și Văsuiul.

În ceea ce privește valorificarea economică resurselor de apă minerală, cele mai indicate locații, ca număr și valoare terapeutică a izvoarelor, ar fi Soveja (datorită infrastructurii turistice existente), Lepșa – Valea Putnei (datorită extinderii recente a infrastructurii turistice și a ivirilor mofetice uscate în apropiere de izvorul Putnei, la contactul dintre pânza de Tarcău și Unitatea Marginală) și mai ales Vizantea, cu un potențial natural ridicat, dar nevalorificat încă. Asociate izvoarelor minerale sunt și nămolurile terapeutice.

În ceea ce privește **riscurile hidrologice**, acestea sunt reprezentate în principal de către viituri. Cel mai frecvent viiturile se produc primăvara, având în principal origine

pluvială. Asociate viiturilor puternice sunt și riscuri legate de subminarea versanților, producerea alunecărilor de teren sau depunerea de material aluvionar.

Potențialul biogeografic

Tipul predominant de *vegetație* din Țara Vrancei este cea de pădure, cu excepția câtorva areale, situate în depresiunea intracolinară Vidra, care aparțin domeniului silvostepii. Intervenția antropică a schimbat compoziția primară a învelișului vegetal, cu preponderență în bazinele de depresiune, unde terenurile pretabile cultivării plantelor au fost introduse în circuitul agricol, iar multe dintre podurile de terasă au fost ocupate cu așezări umane. Pădurile din zona montană, care sunt cea mai importantă asociație vegetală a regiunii, au suferit transformări atât sub aspect compozițional, cât și în ceea ce privește răspândirea lor teritorială.

Elementele faunistice din Munții Vrancei, și mai ales teritoriul subscris Parcului Natural Putna – Vrancea, reprezintă al doilea areal din țară ca densitate a carnivorelor mari: urs, lup și râs. Prezența unor populații însemnate numeric aparținând acestor specii, aflate în vârful piramidei trofice, este un indicator al bogăției cantitative și calitative a faunei regiunii studiate. Vidra (*Lutra lutra*), alături de carnivorele mari, este o specie de primă importanță în desemnarea Parcului Natural Putna – Vrancea datorită faptului că reprezintă o populație nucleu foarte importantă la nivel european. Capra neagră (*Rupicapra rupicapra*) a apărut în Munții Vrancei ca urmare a populării Văii Tișitei cu 13 exemplare provenite din Munții Bucegi și Retezat între anii 1982 – 1984.

Potențialul pedogeografic

Factorii pedogenetici au creat condiții favorabile dezvoltării pe teritoriul Țării Vrancei a 13 tipuri de soluri, incluse în 8 clase, după sistemul nou de taxonomie a solurilor. Ca distribuție spațială, cele mai răspândite tipuri de soluri în regiunea studiată sunt districambosolurile (în sectoarele de roci acide: gresii, șisturi), urmate de eutricambosoluri (pe roci bazice: gresii calcaroase, marne calcaroase și conglomeratelor calcaroase) și preluvosoluri (pe depozite loessoide, nisipoase).

Rețeaua de protecție a componentelor naturale ale sistemului teritorial vrâncean

Existența unui areal care a fost declarat ca fiind al doilea ca densitate a carnivorelor mari din România (urs, lup, râs), prezența unor habitate forestiere compacte, ideale pentru acestea, prezența altor specii cum ar fi, capra neagră, vidra, pisica sălbatică, acvila de munte, cât și păstrarea unor obiceiuri locale și tradiții meșteșugărești sunt argumentele care au stat la baza aprobării înființării Parcului Natural Putna – Vrancea.

COMPONENTA ANTROPICĂ A SISTEMULUI VRÂNCEAN

Vechimea locuirii Țării Vrancei

Constituirea nucleului de populație vrâncean a fost strâns legată de accesibilitatea, protecția naturală și resursele oferite de spațiul montan carpatic. Una dintre aceste vechi populații, ale cărei urme de locuire coboară până în Paleoliticul Superior, a ocupat cele mai propice terenuri de pe cursurile superioare ale Putnei, Zăbalei și Șușiței. Mărturii peste timp stau descoperirile arheologice de la Bârsești și Tichiriș, care atestă folosirea focului și a uneltelor din os, piatră și silex.

Evoluția numerică a populației

Din punctul de vedere al tendinței evolutive a numărului populației, Țara Vrancei, ca regiune predominant montană, se aseamănă alte regiuni specifice de tip *țară* din România (Țara Moșilor, Țara Zarandului, Țara Beiușului etc.) care s-au manifestat ca și rezervoare de populație și furnizoare de forță de muncă. Numărul maxim de populație s-a înregistrat în anul 1970, atingând valoarea de 48.957 locuitori. În anii care au urmat populația regiunii cunoaște un declin numeric, datorat în principal industrializării promovate de regimul comunist.

Distribuția spațială a populației

În funcție de *gradul de ocupare* cu populație al regiunii analizate, putem distinge două categorii de teritorii: oicumenice, care includ bazinele depresionare ale Vrancei, Sovejei și Vidrei, văile montane ale principalelor râuri (Șușița, Putna, Lepșa, Năruja, Zăbala) și partea inferioară a versanților montani și submontani, și suboicumenice, în care sunt incluse regiunile montane înalte, respectiv partea superioară a etajului pădurilor și cea a pajiștilor alpine, unde prezența umană se manifestă doar prin intermediul activităților pastorale și forestiere, fenomenul turistic fiind încă slab reprezentat.

Dinamica populației

Populația Țării Vrancei se manifestă ca și sistem deschis, în care intrările sunt reprezentate de nașteri și imigrări, iar ieșirile de decese și emigrări. În același timp, acest sistem este integrat ierarhic în sisteme demografice superioare, care, la rândul lor, îl influențează.

Mișcarea naturală a populației

Sporul natural la nivelul regiunii analizate are valori ce se înscriu într-o evoluție descendentă, datorată în principal scăderii masive a natalității (43,99%), dar și creșterii mortalității (11,11%).

Mobilitatea teritorială a populației

Soldul migratoriu înregistrează valori negative în toate comunele Țării Vrancei, dintre care se evidențiază comuna Nistorești, cu cea mai mare pierdere de populație în perioada de studiu (1990 – 2009). Cel mai mic ecart între valorile imigrației și emigrației se constată în cazul comunei Soveja, care astfel se înscrie printre comunele cu cel mai ridicat sold migratoriu, chiar dacă valoarea sa este una negativă.

Structuri demografice

Vârsta medie a populației indică faptul că bazinul superior al Zăbalei reprezintă o potențială sursă de populație mai tânără, aici distingându-se comuna Nereju, cu cel mai ridicat potențial demografic. Subregiunea central – nordică a Țării Vrancei deține o populație mai înaintată în vârstă, situația extremă fiind semnalată în comuna Soveja, cu o valoare cu aproximativ 4 ani mai mare decât a celorlaltor comune din această subregiune.

Vatră de străveche populare românească, cu o comunitate obștească deosebit de activă și selectivă, Țara Vrancei și-a păstrat *structura etnică a populației* mono-națională de-a lungul secolelor. La nivelul anului 2002 un procent de 99,85% din populația Țării Vrancei era de origine română. Există 4 comune în cadrul cărora toți locuitorii s-au declarat români (Nereju, Paltin, Valea Sării și Vrâncioaia).

Structura confesională a populației reflectă legătura indisolubilă creată de-a lungul istoriei între poporul român și creștinism, care provine probabil din faptul că etnogeneza românească s-a produs în aceeași perioadă în care a pătruns și creștinismul în această parte a Europei. La recensământul din 2002 creștinii ortodocși dețineau cel mai mare procent din populația Țării Vrancei, respectiv 96,58%.

Evoluția în timp a rețelei de așezări vrâncene

Acestea s-au format într-un proces evolutiv milenar, ale cărui începuturi sunt situate în Paleolitic. De la primele forme de locuire, influențate în principal de caracteristicile de adăpost ale reliefului și resursele de apă potabilă, s-a ajuns printr-un proces complex de evoluție la formele actuale de habitat. Din punct de vedere tipologic, cea mai complexă evoluție a satelor vrâncene pleacă de la stadiul de odaie sau târlă pentru a ajunge la o formă spațială și funcțională complexă.

Tipologia așezărilor a fost influențată de varietatea morfologică a Țării Vrancei, ce a stat la baza unei multitudini de forme ale vetrelor de sate, care au trebuit să se adapteze în funcție de condițiile locale.

ELEMENTE DE INFRASTRUCTURĂ A SISTEMULUI VRÂNCEAN

Fondul locativ din Țara Vrancei

Evoluția numerică a locuințelor a cunoscut o tendință ascendentă în ultimii 20 ani. La nivel regional se remarcă comuna Tulnici, cu un ritm crescut al dezvoltării imobiliare, mai ales în satele Lepșa și Greșu. Potențialul turistic ridicat al văii superioare a Putnei a atras numeroase investiții în construirea de case de vacanță sau pensiuni, cărora le-au urmat, ca și consecință directă, investițiile în infrastructura locală.

Rețelele de alimentare cu apă potabilă și de canalizare a gospodăriilor au devenit o necesitate, odată cu dezvoltarea economică a regiunii și apariția fenomenului de modernizare a vieții rurale, inclusiv prin introducerea aparatului electrocasnice. Chiar dacă sistemul centralizat la nivel local de alimentare cu apă și de evacuare a apei menajere nu este

prezent în toate comunele din Țara Vrancei, multe dintre gospodăriile neracordate la rețeaua de apă-canal au rezolvat această problemă prin mijloace proprii.

Rețeaua de alimentare cu energie electrică se bazează pe infrastructura de producere, transformare și transport a energiei electrice pe teritoriul circumscris Țării Vrancei. Aceasta prezintă atât trăsături pozitive, cât și anumite minusuri. Pentru a începe cu acestea din urmă, amintim cazul localității Lepșa, unde datorită construirii recente a unui număr mare de pensiuni și vile turistice, care cresc consumul, există un deficit reclamat în zonă de 5 MW putere instalată pe rețeaua medie de tensiune (PATJ Vrancea, 2007, Alexandra Tătaru, 2008).

Căile de comunicație sunt reprezentate doar de *infrastructura rutieră*. Încă din cele mai vechi timpuri Țara Vrancei era traversată de una dintre principalele căi de comunicație între zonele intra și extracarpatică, cea *Via Varanča*, datorită căreia a fost atestat documentar numele regiunii. Cel mai important drum actual, din punctul de vedere al clasificării naționale, care trece pe teritoriul regiunii analizate este DN 2D, care face legătura dintre Focșani (situat pe DN 2, E85) și Târgu Secuiesc (situat pe DN 11, E574), traversând Carpații de curbură pe sectorul Tulnici – Lepșa – Greșu – Ojdula.

Infrastructura de telecomunicații a luat amploare odată cu introducerea telefoniei digitale și a telefoniei mobile, iar posibilitățile de comunicare s-au îmbunătățit simțitor. Principalele rețele de telefonie mobilă (Cosmote, Orange, Vodafone) acoperă teritoriul tuturor comunelor, dar în mod discontinuu. Accesul la internet a devenit mult mai facil odată cu furnizarea acestui serviciu de către rețelele de telefonie fixă sau mobilă.

Infrastructura educațională și culturală rămâne la un nivel acceptabil, deși scăderea natalității încă de la începutul anilor '90 a avut drept consecință directă scăderea populației tinere, și deci a numărului de elevi. Aceasta a determinat scăderea numărului de unități de învățământ, prin comasări și desființări. În majoritatea comunelor nivelul superior de învățământ este cel gimnazial. Învățământul liceal și postliceal se realizează în Țara Vrancei în cadrul Grupului Școlar „Simion Mehedinți” din Vidra. Infrastructura culturală este reprezentată de bibliotecile publice și private, de colecțiile muzeale, precum și de o serie de monumente de cult sau laice, cu certe valențe arheologice, istorice, arhitecturale etc.

Infrastructura de ocrotire a sănătății este reprezentată teritorial printr-un spital comunal, rețeaua de cabinete medicale (de specialitate, medicină de familie și stomatologie), farmacii și puncte farmaceutice.

Indicele de dezvoltare a comunelor. Având în vedere acest indicator putem afirma că cea mai dezvoltată comună a Țării Vrancei este Tulnici, singura care se încadrează în clasa cu punctaj maxim. În categoria comunelor dezvoltate intră Vidra, Bârsești și Năruja. Din fericire nicio comună nu este încadrată în categoria comunelor foarte sărace.

ECONOMIA ȚĂRII VRANCEI

Agricultura

Tipul de agricultură practicat în Țara Vrancei este unul de subzistență, datorită, în principal, condiționărilor date de factorii naturali, care nu sunt foarte favorabili desfășurării activităților agricole, dar și celor tehnologici, insuficient reprezentați la nivel regional. Forța de muncă antrenată într-o gospodărie, tipul predominant de exploatare agricolă vrânceană, aparține în general unei familii, care astfel își asigură traiul.

Fondul agricol vrâncean se regăsește în cea mai mare pondere în comunele Negriștești și Vrâncioaia, unde predomină suprafețele ocupate de fânețe. În comunele din arealul montan, cu un fond agricol care ocupă mai puțin de un sfert din suprafața lor administrativă, predomină suprafețele de pășuni și fânețe, datorită în primul rând existenței pajiștilor montane. Comuna cu cele mai extinse suprafețe de pășune din Țara Vrancei este Nistorești, iar cele mai extinse suprafețe de fâneță sunt în Vrâncioaia. Cele mai extinse suprafețe de teren arabil sunt în comunele Vidra și Vizantea-Livezi, datorită, în principal, formelor de relief mai domoale, ele ocupând depresiunea intracolinară a Vidrei. Restricții în practicarea culturilor agricole se impun în apropierea albiilor majore (risc de inundații) sau pe culmile cu altitudini mari. Versanții cu înclinări de 5-15° sunt bine reprezentați la contactul dintre Munții și Depresiunea Vrancei, fiind incluși în circuitul agricol.

Vegetația naturală influențează dezvoltarea agriculturii și extensiunea terenurilor incluse în fondul funciar. Rolul pădurii nu este doar restrictiv în ceea ce privește extinderea terenurilor de cultură, ci poate fi și unul benefic pentru culturile agricole, prin protecția asigurată față de anumiți parametri climatici (vânturi, zăpezi) și prin reținerea și eliberarea treptată în sol a rezervelor de umiditate. O problemă des întâlnită mai ales în zona depresionară a teritoriului analizat o constituie terenurile degradate, afectate de eroziune agresivă și de alunecări. Pentru reintroducerea acestor terenuri în circuitul agricol sunt necesare măsuri de prevenire și combatere a cauzelor care generează degradarea terenurilor, precum și de recuperarea terenurilor degradate și stabilizarea lor.

În ceea ce privește factorii tehnologici de dezvoltare a agriculturii, în bazinul Zăbalei mecanizarea este într-o fază puțin evoluată. Nu este vorba doar despre forța economică individuală sau comunală, ci și despre conformația suprafețelor agricole, care nu sunt deosebit de propice activităților mecanizate.

În concluzie, terenurile de cultură sunt localizate predominant pe podurile de terasă și pe pantele puțin înclinate. Lucrările de îmbunătățiri funciare și îndiguirile pot crea noi suprafețe agricole, cu o productivitate ridicată la nivel de regiune, dar aici trebuie menționat și riscul indus de activitatea seismică, ce poate afecta stabilitatea anumitor lucrări.

Creșterea animalelor este principala ramură agricolă a regiunii analizate. Relieful, clima și vegetația au determinat, din cele mai vechi timpuri, modul de viață și felul cel mai ușor de a obține resursele alimentare necesare traiului zilnic al populației. Specificul pastoral al Țării Vrancei este o cauză și o consecință a modului de utilizare a terenurilor agricole. Prezența masivă a pășunilor și fânețelor, datorită condițiilor de relief, climă și soluri, a impulsionat dezvoltarea aceste ramuri agricole. Chiar dacă astăzi nu se mai păstrează obiceiurile deplasărilor transhumante de odinioară, păstoritul estival pe pășunile montane

rămâne una dintre principalele ocupații ale populației vrâncene. În ceea ce privește numărul de capete de animale per comună, nu se poate realiza o regionare a Țării Vrancei pe acest criteriu. Cele mai multe bovine sunt în comunele Vidra, Nereju și Vrâncioaia, pe când numere mari de ovine sunt în comunele (păstrătoare ale tradiției pastorale) Negriștești și Paltin. Creșterea bovinelor ca și activitate economică s-a bazat pe principala resursă necesară, și anume existența în apropierea localităților a pășunilor și fânețelor, dar și pe parametri de producție mai ridicați (în special cantitatea de lapte produsă zilnic), care determină un randament sporit. Efectivele de porcine cele mai însemnate le dețin comunele Vidra, Paltin și Nereju, iar cele mai multe păsări sunt crescute la Vizantea-Livezi, Paltin și Soveja.

Producția de lapte, însumând la nivel de comună pe cel de vacă și oaie, este cea mai ridicată în comunele cu un număr mare de bovine, datorită productivității lor mai ridicate comparativ cu ovinele. Producția de lapte, datorită creșterii cererii pentru acest produs și derivatele lui, face în prezent obiectul unei ameliorări intense, indiferent de rasă, scopul final fiind creșterea potențialului lactogen al speciei. Comunele cu cel mai mare număr de păsări (Vizantea – Livezi și Paltin) produc și cele mai multe ouă, la nivel regional. Comunele cu cea mai mare producție de carne sunt Nereju și Spulber, iar marile centre pastorale (Negriștești și Paltin) produc cea mai multă lână.

În concluzie, Țara Vrancei a reprezentat una dintre regiunile de cristalizare și afirmare ale păstoritului transhumant. Redus, în zilele noastre, la un păstorit sedentar, grupat în jurul propriei gospodării pentru majoritatea unităților administrative din zona depresionară, apar deopotrivă, izolat, fenomene de revigorare a acestei activități economice. Prin concursul autorităților și al comunității locale, se impune necesitatea gândirii și alegerii acelor soluții optime pentru perpetuarea activității pastorale, într-o formă care să respecte atât standardele europene de asigurare a calității produselor cât și menținerea unui ciclu pastoral local (Mureșan Al., Pop Ana-Maria, 2010).

Tipurile de *culturi agricole* reprezentative sunt cele de porumb (în 10 din cele 14 comune ale Țării Vrancei culturile de porumb ocupă peste 50% din totalul suprafețelor arabile), grâu (cele mai însemnate suprafețe fiind pe teritoriul comunei Soveja), floarea soarelui (se cultivă la Vizantea – Livezi), rapiță (la Valea Sării), plante de nutreț (ocupă peste 75% din arabilul comunei Tulnici), cartofi și legume (au extindere mai redusă, cele mai mari ponderi din totalul terenului arabil fiind observabile în comunele Vidra și Nereju). Din analiza datelor referitoare la suprafețele ocupate cu diferitele tipuri de culturi am observat că în perioada 2000 – 2009 suprafețele destinate culturii cartofului au înregistrat o extindere continuă, fapt explicabil dacă se are în vedere adaptabilitatea ridicată a acestei plante, care permite obținerea unei productivități crescute.

Activitățile industriale

Resursele naturale prezente pe teritoriul Țării Vrancei, sunt destul de variate, dar valorificarea lor industrială este deficitară. Principalele resurse sunt cele de origine vegetală, și agricolă, dar nu lipsesc nici anumite resurse ale subsolului. Dezavantajul regiunii este că aceste resurse nu pot fi exploatate datorită condițiilor specifice de relief și randamentului scăzut pe care l-ar presupune investițiile în extragerea lor. Exploatarea materialelor de construcție, în special pietriș și nisip, se face prin intermediul balastierelor, situate în

apropierea cursurilor de apă principale. Alte roci care ar putea fi utilizate ca materie primă în activități specifice industriei construcțiilor sunt gipsurile, localizate la Soveja, gresiile care se găsesc la Năruja, marnocalcarele, situate pe Valea Putnei, la Lepșa și argilele de la Vidra. Unii autori afirmă existența resurselor de țiței și gaze naturale, localizate în sectoarele superioare ale bazinelor Putnei și Zăbalei, precum și în cel al pârâului Vizăuți. Industria energetică este prezentă în regiune, dar slab reprezentată. Se produce energie electrică în cele trei centrale hidroelectrice de mică putere, Greșu, Zăbala și Năruja, care valorifică parțial potențialul hidroenergetic al principalelor râuri.

Produsele de origine vegetală (fructe ale vegetației spontane, ciuperci, plante melifere și medicinale etc.) și agricolă (plante cultivate, lapte, carne, lână, piei) ar putea susține activitatea unor microîntreprinderi locale, atât ale industriei alimentare, cât și textilă și a pielăriei, însă lipsesc investițiile în aceste domenii. Există totuși la nivel local câteva unități mici ale industriei alimentare în care se obțin băuturi alcoolice având ca materie primă fructele. Una dintre activitățile de tradiție în Țara Vrancei este exploatarea forestieră. Evoluția industriei de exploatare a lemnului a cunoscut mai multe stadii. De la tradiționala „muncă la pădure” s-a trecut în timpul *societăților forestiere* la un adevărat *jaf* al pădurilor vrâncene, fondul forestier reducându-se semnificativ. Politicile de reîmpădurire și exploatarea silvică modernă, bazată pe respectarea unei legislații stricte, au dus la refacerea, chiar dacă nu integrală, a resurselor forestiere.

Industria artizanală valorifică resursele locale, în special lemn, lână și piei. Sunt confecționate în atelierele de tâmplărie locale lădițe, butoaie, doage, șindrilă, sau produse artizanale de către meșterii locali, atât pentru consum propriu, cât și pentru comercializare.

Turismul

Valorificarea potențialului turistic al componentelor naturale sau antropice vrâncene este o premisă a dezvoltării durabile a regiunii. Pentru a putea satisface nevoia turiștilor de recreere și agrement, dezvoltarea infrastructurii și activităților turistice trebuie să se facă în concordanță cu principiile de protecție a mediului, dar și cu păstrarea și introducerea în oferta turistică a elementelor de cultură și habitat specifice. Potențialul turistic natural al Țării Vrancei este unul variat. Relieful montan și submontan, prin elementele sale de individualitate (creste înalte, platouri și poieni, chei și defilee, cascade, elemente ruiforme, eroziune diferențiată) se constituie într-un element puternic atractiv pentru circulația turistică. Numărul mare de arii protejate poate constitui o garanție a conservării elementelor naturale.

Poluarea antropică este foarte puțin prezentă pe teritoriul analizat, crescând atractivitatea turistică a acestuia. Demnă de remarcat este calitatea ridicată a aerului, care se adaugă specificului natural al regiunii, ducând la apariția unor zone cu o calitate terapeutică ridicată a aerului. Clima regiunii, mai ales în zonele depresionare, are un caracter blând, fără temperaturi extreme, favorizând desfășurarea activităților turistice pe o lungă perioadă din an. Este vorba despre un microclimat diferit față de cel al marilor centre urbane, cu un număr mai mare de zile însorite în afara sezonului estival. Zonele montane se caracterizează prin căderi însemnate de zăpadă și persistența stratului nival, ceea ce constituie un punct de plecare pentru dezvoltarea unei infrastructuri adecvate pentru practicarea sporturilor de iarnă.

Resursele turistice hidrologice sunt reprezentate de sectoarele spectaculoase ale văilor râurilor, cum este cazul Cheilor Putnei și ale Mișunei, sectoarelor de chei și defilee (Cheile Tișiței, Căldările Zăbalei), dar și de bazinele lacustre sau de varietatea și valoarea terapeutică a izvoarelor naturale. Resursele turistice biogeografice sunt reprezentate de elementele de vegetație speciale, cum este populația de pini din cadrul rezervației Groapa cu pini, asociațiile vegetale de ienupăr și jneapăn protejate în cadrul rezervației Muntele Goru, tisa, monument al naturii protejat în Rezervația Naturală Tișița etc. Pe de altă parte diversitatea și numărul ridicat al speciilor de animale sălbatice este un alt element de atractivitate turistică. Chiar dacă unele dintre ele sunt protejate, cum este cazul caprei negre altele sunt incluse în fondul cinegetic. Valoarea deosebită a trofeelor de cerb și urs obținute de vânători pe teritoriul Țării Vrancei este un atu al regiunii. Fondul cinegetic bogat atrage în special turiști cu venituri ridicate, care sunt interesați de vânătoare, în același timp impulsivând și un alt tip de turism activ, cel de tip foto-safari (*animal watching*). Din acest punct de vedere menționăm observatoarele amenajate pentru urmărirea faunei sălbatice în diverse locații din Parcul Natural Putna – Vrancea. Printre speciile de animale deosebite care pot constitui o atracție turistică se numără și cele de păstrăv, în special *curcubeul* și *argintul* de Vrancea. Aceste sunt crescute în cadrul păstrăvăriei Lepșa, una dintre cele mai mari din România, care dispune de 18 bazine și două incubatoare.

Riscurile naturale, în special cele geomorfologice, sunt un factor restrictiv pentru dezvoltarea turismului rural în regiunea analizată, în măsura în care afectează infrastructura de acces și impun condiționări în realizarea investițiilor în turism. În ceea ce privește potențialul turistic antropoc al regiunii studiate, elementele materiale și spirituale de atractivitate turistică sunt abundente. Țara Vrancei este o adevărată vatră de tradiții și obiceiuri, cu specific etnografic, folcloric și cultural deosebit. Amintim aici doar casele rustice cu arhitectură tradițională, portul popular, meșteșugurile și obiceiurile tradiționale, care încă se mai păstrează. Sunt renumite pentru frumusețea lor tiparele de caș, confecționate din lemn, piese caracteristice pentru arta populară din această zonă, alături de care am situa și vasele de lemn pirogravate, ale căror forme trezesc încântare, fluierile, bătele ciobănești, măștile. Crestarea furcilor de tors sau a bătelor ciobănești este realizată printr-o sculptură fină, de obicei un cuțit. Olăritul se mai practică încă în Țara Vrancei, de menționat fiind satul Ivești, comuna Vidra. Olarii folosesc o pastă fină, asemănătoare culturii Cucuteni, și au păstrat forma tradițională dacică a vaselor, precum ceramica roșie sau neagră.

Din perspectiva trecutului istoric, importanță deosebită au evenimentele îndepărtate (descoperirile arheologice pe care le-am menționat în capitolul IV) sau mai apropiate (Mausoleul Eroilor Români de la Soveja și monumentele eroilor vrânceni care s-au sacrificat pentru patrie, prezente în majoritatea comunelor vrâncene), dar personajul istoric principal care domină istoria regiunii este domnitorul Ștefan cel Mare. Monumentul său de pe Dealul Dumbrăvii din Bârsești, situat în apropierea casei Babei Vrâncioaia, stă mărturie a respectului cu care vrâncenii și-au învăluit domnitorul. Colecțiile muzeale de istorie și etnografie locală, alături de lăcașurile de cult, sunt alte elemente cu potențial turistic. Lor li se adaugă Amfiteatrul în aer liber din Năruja. Viața spirituală vrânceană continuă să incite imaginația și setea de cultură populară a turiștilor. Orice român poate să aprecieze și să-și dorească să viziteze locurile care au putut inspira capodopera literaturii populare românești. Este suficient

să ajungi *La Scaune*, pentru ca vederea plaiurilor Vrancei, să-ți amintească versurile *Mioriței*, care vin de la sine, spre desfătarea celor care au timpul și dispoziția necesară. Dintre manifestările culturale cu tradiție în Țara Vrancei amintim: *Ziua Eroilor – Înălțarea Domnului*, celebrată de obicei în luna mai, când au loc comemorări ale eroilor organizate la troițele din Țara Vrancei; *Boteitul Oilor*, care are o vechime de aproximativ 500 ani, organizat în fiecare an, în ziua Sfinților Împărați Constantin și Elena (21 mai) în Negrileşti și în care este vorba despre pregătirea oilor să urce la munte, repartizarea lor la stâne și baci și, bineînțeles, sfințirea lor de către preotul satului; Festivalul de muzică populară *Comoara Vrancei*, organizat la începutul verii, de obicei în iunie în comuna Năruja; *Plaiul Tojanului*, festival organizat în luna iulie la Paltin, la care participă ansambluri folclorice tradiționale din zonele etno-folclorice ale Vrancei și invitați din țară; *La muchia bradului*, sărbătoare folclorică organizată la Nereju la începutul toamnei; *Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă din Vrancea*, Nereju.

Dezvoltarea turismului rural în Țara Vrancei poate fi influențată benefic de către specificitatea folclorului vrâncean, reprezentat de măiestria creațiilor literare și bogăția obiceiurilor populare. Fiecare vizitator al acestei regiuni caută din priviri plaiurile *Mioriței*, capodoperă a creației populare românești. Potențialul turistic al unei regiuni include, pe lângă resursele turistice naturale și antropice, și baza tehnico-materială necesară practicării activității turistice, adică elementele de infrastructură: cazare, alimentație publică, căi de acces, servicii și agrement. Infrastructura de cazare turistică este prezentă pe toate văile principale ale Țării Vrancei, însă densitatea și caracteristicile sale sunt diferite. Pe Valea Șușiței există stațiunea turistică Soveja, în trecut renumită la nivel național. Din păcate situația actuală a bazei de cazare și tratament este deplorabilă. Noile structuri de cazare, de tipul vilelor și pensiunilor particulare, reprezintă speranța acestei localități pentru o revigorare a sectorului turistic. În primul deceniu al secolului al XXI-lea în satele Lepșa și Greșu, aparținătoare comunei Tulnici a avut loc o dezvoltare puternică a infrastructurii de cazare turistică. S-au construit aici numeroase case de vacanță, cabane, vile și pensiuni turistice particulare. De asemenea, au fost construite și moteluri și restaurante. Infrastructura de alimentație publică este reprezentată atât de restaurantele care funcționează în incinta hotelurilor sau motelurilor, cât și de pensiunile turistice. În cadrul acestora turiștii pot beneficia de mâncarea servită de către gazdă sau își pot găti singuri.

O problemă mare a infrastructurii turistice regionale o constituie lipsa cabanelor montane. Numărul destul de redus al traseelor marcate în arealul montan al Țării Vrancei, caracterul precar al acestora și lipsa cabanelor se constituie în tot atâtea dificultăți de parcurgere a traseelor montane. În plus, prezența carnivorelor mari obligă grupurile de turiști să fie prevăzătoare, să fie însoțite de ghizi buni cunoscători ai locurilor și potecilor, recomandate fiind înnoptările în adăposturile oferite de stâne. În ariile protejate căile de acces sunt bine definite, existând trasee turistice bine delimitate, deși pe alocuri întreținerea lor lasă de dorit iar marcajul este uneori insuficient.

Formele de turism care se desfășoară în regiunea analizată sunt incluse în categoria turismului rural, cu forma specială ecoturismul. În general turiștii vin individual sau în grupuri mici, neorganizate. Prin promovarea unor politici coerente de dezvoltare a turismului rural, Țara Vrancei, cu un potențial turistic natural și antropoc deosebit de valoros și variat și

o infrastructură care se dezvoltă continuu, poate deveni una dintre cele mai importante regiuni turistice ale României.

Alte aspecte ale economiei vrâncene

Activitățile comerciale din Țara Vrancei se rezumă la păstrarea și organizarea regulată a târgurilor tradiționale comunale, așa cum am amintit anterior, și la existența micilor magazine sătești. Chiar dacă în ultimul timp comercianții din regiune aduc o gamă din ce în ce mai variată de produse, răspunsurile la una dintre întrebările chestionarului pe care l-am aplicat consemnează faptul că pentru cumpărăturile săptămânale sau extraordinare locuitorii Țării Vrancei se deplasează majoritar în orașul reședință de județ. În ceea ce privește activitățile bancare, în anumite comune (Soveja, Tulnici, Năruja, Vidra) există sucursale ale unor bănci comerciale. În ceea ce privește susținerea cetățenilor cu probleme financiare, programele locale de asistență socială se desfășoară în fiecare comună.

SINTEZA SISTEMULUI TERITORIAL VRÂNCEAN

Chorema

Polarizarea sistemului regional vrâncean s-a făcut în concordanță cu dezvoltarea principalelor axe de circulație și a centrelor comunale. La nivel supraregional, principalul pol de atracție este orașul Focșani, în calitatea sa de centru de județ, controlând principalii vectori de intrare și ieșire din sistemul Țării Vrancei. Orașul Galați este un pol supraregional de importanță secundară, iar orașele Iași și București și Brașov sunt, pentru Țara Vrancei, poli de atracție terțiari. În ceea ce privește polarizarea intraregională, se remarcă în primul rând importanța comunei Vidra, care, reușește să se impună, mai ales datorită serviciilor oferite, ca și centru polarizator regional. Influența și potențialul său de atracție nu sunt deosebit de puternice, mai ales datorită existenței unor centre supracomunale polarizatoare, dintre care unul cu un potențial de dezvoltare ridicat (Tulnici).

Principala axă de dezvoltare regională și vector de prim rang în ceea ce privește fluxurile de materie, energie și informație pe care le dirijează este Valea Putnei și DN2D, care o însoțește. O axă de circulație de mare importanță la nivel regional este și cea care permite descărcarea fluxurilor de-a lungul văii Zăbalei.

Analiza SWOT

Dintre *punctele tari* ale regiunii menționăm:

- ✓ Localizarea favorabilă, pe un drum transcarpatic;
- ✓ Areal montan cu caractere distincte;
- ✓ Prezența resurselor de ape minerale;
- ✓ Pădurea ocupă 67,84 % din teritoriu, majoritatea fondul forestier fiind de bună calitate;
- ✓ Biodiversitate ridicată, rețea extinsă de arii protejate;
- ✓ Calitatea mediului este dintre cele mai bune; lipsa surselor de poluare;
- ✓ Existența unei forțe de muncă numeroase și relativ ieftine;

- ✓ Posibilitatea scăzută de apariție a tensiunilor intracomunitare, datorită omogenității etnice și religioase;
- ✓ Rate scăzute ale divorțialității, sinuciderilor, apariției epidemiilor;
- ✓ Accesibilitate bună în regiune: DN2D – drum național transcarpatic reabilitat, numărul mare al drumurilor care străbat regiunea, inclusiv cele forestiere;
- ✓ Gradul ridicat de calificare a cadrelor didactice, premisă a practicării unui învățământ de calitate;
- ✓ Existența unor produse alimentare tradiționale foarte căutate (lactate);
- ✓ Valențe etnoculturale deosebite – valorificarea tradițiilor – atractivitate turistică;
- ✓ Capacitatea de a organiza târguri și festivaluri;
- ✓ Dezvoltarea infrastructurii turistice de cazare și alimentație publică.

Punctele slabe sunt reprezentate de:

- Extensiunea terenurilor degradate;
- Necesitatea derulării programelor de conștientizare a populației în privința protecției mediului;
- Management precar al deșeurilor;
- Absența unui pol urban cu potențial de dezvoltare ridicat;
- Timpii ridicați de transport, datorită situării periferice la nivelul județului și lipsa transporturilor feroviare;
- Calitatea precară a unor drumuri județene sau comunale;
- Activitățile economice au o productivitate scăzută și deci un randament insuficient;
- Rețele de alimentare cu apă slab dezvoltate și stații de epurare aproape inexistente;
- Deficit de personal medico-sanitar și infrastructura sanitară învechită;
- Lipsa unor programe cu privire la promovarea și dezvoltarea organizată a turismului;
- Lipsa serviciului de Salvamont.

Oportunitățile sunt favorizate de:

- Reabilitarea terenurilor degradate și reîmpăduriri;
- Valorificarea deșeurilor lemnoase;
- Promovarea produselor tradiționale sub forma mărcilor locale;
- Promovarea și susținerea financiară a fermierilor;
- Valorificarea potențialului etno-cultural;
- Dezvoltarea turismului rural;
- Accesarea Fondurilor Structurale;
- Constituirea Grupului de Acțiune Locală Țara Vrancei.

Amenințările sunt diverse, dintre acestea punctând:

- Riscuri seismice;

- Riscuri de producere a inundațiilor și alunecărilor de teren;
- Riscul îmbătrânirii demografice și reducerea forței de muncă;
- Modernism prost înțeles de către populația rurală – risc crescut de pierdere a tradițiilor etnografice;
- Lipsa cadrului legislativ de protejare a patrimoniului tradițional;
- Slaba capacitate managerială de atragere a investițiilor.

Concluzii

Factorii naturali au creat premisele umanizării teritoriului circumscris Țării Vrancei încă din cele mai vechi timpuri. Relieful, prin elementele sale caracteristice (masivitate, orientare, pante, altitudine), a avut un rol primordial, mai ales în trecutul istoric, în dezvoltarea așezărilor umane. Funcția de delimitare a reliefului vrâncean a fost una evidentă, fiind subliniată de numeroși cercetători. Respectând etajarea reliefului, și celelalte componente ale cadrului natural sunt dispuse în concordanță cu altitudinea.

Străveche arie de locuire – cu urme ale activităților umane datând încă din preistorie – Țara Vrancei și-a păstrat peste veacuri un nucleu de populație relativ stabil, care a știut să-și conserve multimilenar identitatea și specificitatea. Spațiul mental vrâncean autentic, deși supus unor transformări, mai ales începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea, și-a dovedit reziliența, mai ales prin păstrarea datinilor și obiceiurilor tradiționale.

Specificul economic este unul agro-pastoral, a doua ramură economică, după importanță, fiind exploatarea și prelucrarea primară a lemnului. O activitate care a cunoscut un oarecare avânt este turismul, care, prin măsuri de promovare, poate deveni un important producător de venituri la nivel regional.

Privită din perspectivă sistemică, Țara Vrancei este un sistem funcțional deschis, care s-a reglat prin echilibru dinamic între populație și environment.

Bibliografie selectivă

Badea L. și colab., (1983, 1984, 19887, 1992), *Geografia României Vol. I-IV*, Editura Academiei RSR, București.

Bailly A. (dir.), (2004), *Les concepts de la géographie humaine*, Ediția a 5-a, Armand Colin, Paris.

Bailly A., Ferras R., Pumain Denise (dir.), (1992), *Encyclopédie de Géographie*, Editura Economica, Paris.

Bănățeanu T., Stoica Georgeta, (1988), *Zona etnografică Vrancea*, Editura Sport – Turism, București.

Bejan V., Bejan V.D., Azoicăi Doina, (1997), *Fondul balneo-climatic din județul Vrancea*, Editura BIT, Iași.

Benedeck J., (2004), *Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

- Boar N., Oncu M.**, (2004), *Pedogeografie și îmbunătățiri funciare*, Manual universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
- Bobi V.**, (1999), *Civilizația geto-dacilor de la Curbura Carpaților*, Biblioteca Thracologica, XXIX, Institutul Român de Thracologie, București.
- Boțan C.N.**, (2010), *Țara moșilor. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Brunet R., Ferras R., Théry H.**, (2009), *Les mots de la Géographie*, Ediția a 3-a, GIP RECLUS, Paris.
- Cherciu I.**, (2004), *Arta populară din Țara Vrancei*, Editura Enciclopedică, București.
- Cherciu I.**, (2007), *Tradiții și credințe populare din Țara Vrancei*, Editura Enciclopedică, București.
- Chiriac S.**, (2009), *Potențialul ecologic și exploatarea biologică a ariilor protejate din județul Vrancea*, Teză de doctorat, Facultatea de Geografie, Universitatea din București.
- Ciangă N.**, (2001), *România. Geografia turismului. Studiu de geografie umană*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Claval P.**, (1995), *Initiation à la Géographie Régionale*, Ediția a 2-a, Éditions Nathan, Paris.
- Claval P.**, (2006), *Géographie régionale. De la région au territoire*, Armand Colin, Paris.
- Cocean P.**, (2002, 2005, 2010), *Geografie regională*, Edițiile I, II și III, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Cocean P.**, (2004-2005), *Carpații ca spațiu mental arhetipal al poporului român*, în Studii și cercetări de geografie, Tom LI-LII, Editura Academiei Române, București.
- Cocean P., Filip S.**, (2008), *Geografia regională a României*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Conea I.**, (1993), *Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică*, Editura Academiei Române, București.
- David Nicoleta**, (2010), *Țara Zărandului. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Demangeon A.**, (1948), *Géographie universelle*, Armand Colin, Paris.
- Demangeot J.**, (2002), *Les milieux "naturels" du globe*, Ediția a 10-a, Armand Collin, Paris.
- Deszi St.**, (2006), *Țara Lăpușului. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Diaconu I.**, (1930), *Păstoritul în Vrancea*, în Grai și suflet, Revista „Institutului de Filologie și Folklor”, coord. Densușianu O., vol. IV, fasc. 2, București.
- Dumitrescu I., Săndulescu M., Brandabur. T.**, (1970), *Harta geologică. Covasna*, Comitetul de stat al geologiei, Institutul geologic, București.
- Durand Y.**, (1984), *Vivre au pays au XVIIIe siècle*, Presses Universitaires de France, Paris.
- Enăchescu C-tin**, (2007), *Tratat de teoria cercetării științifice*, Polirom, Iași.
- Florea N., Buza M.**, (2004), *Pedogeografie cu noțiuni de pedologie (Compendiu)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- Frăsineanu Mihaela**, (2008), *Râurile României*, Editura Fundației „România de Măine”, București.
- Frémont A.**, (1976), *La Région, espace vécu*, Presses Universitaires de France, Paris.

- Ghinoiu I.** – coord, (2003, 2005, 2008), *Atlasul etnografic român Vol I – III*, Editura Academiei Române, București.
- Grigoraș C-tin și colab.**, (2006), *Solurile României*, Vol. I – II, Editura Universitaria, Craiova.
- Grumăzescu H.**, (1973), *Subcarpații dintre Călnău și Șușița. Studiu geomorfologic*, Editura Academiei RSR, București.
- Hârnea S.**, (2007), *Biblioteca populară „Comoara Vrancei”*, Editura Terra, Focșani.
- Ianăș Ana-Nely**, (2009), *Țara Almăjului. Studiu de geografie regională*, Teză de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
- Ianoș I.**, (2000), *Sisteme teritoriale*, Editura Tehnică, București.
- Ielenicz M.**, (1999), *Dealurile și podișurile României*, Editura Fundației „România de Mâine”, București.
- Ielenicz M.**, (2005, 2007), *Geografia fizică a României Vol. I – II*, Editura Universitară, București.
- Ilieș Al., Stașac M.**, (2000), *Studiul geografic al populației*, Editura Universității din Oradea.
- Ilieș Gabriela**, (2007), *Țara Oașului. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Ilovan Oana Ramona**, (2009), *Țara Năsăudului. Studiu de geografie regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Ion-Bordei Ecaterina**, (2009), *Rolul lanțului alpino-carpatic în evoluția ciclonilor mediteraneeni*, Ediția a 2-a, Editura Printech, București.
- Ion-Bordei N.**, (2008), *Fenomene meteorologice induse de configurația Carpaților în Câmpia Română*, Ediția a 2-a, Editura Academiei Române, București.
- Mac I.**, (2000), *Geografie generală*, Editura Europontic, Cluj-Napoca.
- Mehedinți S.**, (1998), *Premise și concluzii la Terra: amintiri și mărturisiri*, Editura Viața Românească, București.
- Mehedinți S.**, (2001), *La ceas de taină*, Vol. II, Editura Terra, Focșani.
- Nicoară L.**, (1999), *Geografia populației*, Editura "Focul Viu", Cluj-Napoca.
- Oncu M.**, (2002), *Cartografie pedologică*, Manual universitar, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
- Paragină A.**, (2002), *Habitatul medieval la curbura exterioară a Carpaților în secolele X – XV*, Editura Istros, Brăila.
- Paulet J.-P.**, (2002), *Les représentations mentales en géographie*, Editura Economica, Paris.
- Pătrașcu I. și colab.**, (1981), *Vrancea – monografie*, Editura Sport – Turism, București.
- Petrea Rodica, Petrea D.**, (2000), *Turism rural*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Pop Ana-Maria**, (2008), *Țara Bârsei. Studiu de geografie regională*, Teză de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.
- Pop Gr. P.**, (2006), *Carpații și Subcarpații României. Ediția a II-a, revizuită și adăugită*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Posea Gr., Popescu N., Ielenicz M.**, (1974), *Relieful României*, Editura Științifică, București.
- Raboca N., Ciangă N., Păcurar Al.**, (2001), *Geografie economică*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad.

- Rădulescu N. Al.**, (2005), *Vrancea. Geografie fizică și umană*, Ediția a II-a, Editura Terra, Focșani.
- Roman F.**, (1989), *Munții Vrancei: Ghid turistic*, Editura Sport – Turism, București.
- Roșu Al.**, (1980), *Geografia fizică a României*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Sandu D., Voineagu V., Panduru Filofteia**, (2009), *Dezvoltarea comunelor din România*, Institutul Național de Statistică și Universitatea București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, București.
- Stahl H.H.**, (1998), *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, Vol. I – III, Ediția a doua, Cartea Românească, București.
- Stahl P.H.**, (2002), *Cum s-a stins Tara Vrancei – Nereju, sat din Vrancea*, Editura Paideia, București.
- Surd V.**, (2003), *Geografia așezărilor*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Surd V., Bold I., Zotic V., Chira Carmen**, (2005), *Amenajarea teritoriului și infrastructuri tehnice*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Tătaru Alexandra**, (2008), *Organizarea spațiului rural în bazinul Putnei*, Editura Transversal, București.
- Tufescu V.**, (1974), *România*, Editura Științifică, București.
- Ujvari I.**, (1972), *Geografia apelor României*, Editura Științifică, București.
- Vasile Monica**, (2007), *Contribuții la studiul obștilor vrâncene contemporane. Pădurea ca relații sociale de proprietate și de putere*, Teză de doctorat, Universitatea din București.
- Velcea Valeria**, (1967), *Râurile României*, Editura Științifică, București.
- Velcea Valeria**, (2001), *Geografia fizică a României*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu.
- Velcea Valeria, Savu Al.**, (1982), *Geografia Carpaților și a Subcarpaților românești*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Zaharia Liliana**, (1999), *Resursele de apă din bazinul râului Putna*, Editura Universității din București.
- Zink Anne**, (2000), *Pays ou circonscriptions*, Publications de la Sorbonne, Paris.
- *** (2002), *România. Mediul și rețeaua electrică de transport. Atlas Geografic*, Editura Academiei Române, București.
- *** (2007), *Planul de Amenajare a Teritoriului Județean Vrancea*.